

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Sžsk/6/2017
Identifikačné číslo spisu: 8016200068
Dátum vydania rozhodnutia: 11.09.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Igor Belko
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:8016200068.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Igora Belka a členov senátu JUDr. Mariána Trenčana a JUDr. Jany Hatalovej, PhD., v právnej veci žalobkyne (v konaní sťažovateľky): H. R. F., V. XX, J., zast.: JUDr. Dušan Remeta, advokát so sídlom Masarykova 2, Prešov, proti žalovanému: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta 8-10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu, v konaní o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo dňa 23. novembra 2016 č. k. 5S/3/2016-34, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 23. novembra 2016 č. k. 5S/3/2016-34 mení tak, že rozhodnutie žalovaného č. 57987-2/2015-BA zo dňa 7. decembra 2015 zrušuje a vec vracia žalovanému na ďalšie konanie.

Sťažovateľke priznáva nárok na úplnú náhradu trov konania na krajskom súde a kasačnom súde.

Odôvodnenie

I. Konanie na správnom orgáne

1. Rozhodnutím č. 57987-2/2015-BA z 07.12.2015 (ďalej tiež „napadnuté rozhodnutie“) žalovaný ako odvolací správny orgán podľa § 179 ods. 1 písm. b) a § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení relevantnom pre napadnuté rozhodnutie (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) zamietol odvolanie sťažovateľky a potvrdil odvolaním napadnuté rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Prešov, č. 11449/2015-PO-DvN z 09.10.2015 (ďalej tiež „prvostupňový orgán“ a „prvostupňové rozhodnutie“), ktorým prvostupňový orgán podľa § 104 ods. 1, § 105 ods. 1, § 107 a § 108 zákona o sociálnom poistení rozhodol, že sťažovateľka má nárok na dávku v nezamestnanosti (ďalej len „dávka“) vo výške 50 % denného vymeriavacieho základu 13,2904 € od 01.07.2015 na obdobie šiestich mesiacov, pri splnení ustanovených zákonných podmienok.

Podľa § 104 ods. 1 zákona o sociálnom poistení poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti, ak v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie (ďalej len „evidencia nezamestnaných občanov“) bol poistený v nezamestnanosti najmenej dva roky, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 104a zákona o sociálnom poistení do obdobia poistenia v nezamestnanosti na nárok na dávku v nezamestnanosti sa započítava obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky podľa osobitného predpisu.

Podľa § 105 ods. 1 zákona o sociálnom poistení poistencovi, ktorý splnil podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti, nárok na dávku v nezamestnanosti vzniká odo dňa zaradenia do evidencie nezamestnaných občanov a zaniká uplynutím podporného obdobia v nezamestnanosti. Podporné obdobie v nezamestnanosti pre poistenca uvedeného v § 104 ods. 1 a 3 je šesť mesiacov a pre poistenca uvedeného v § 104 ods. 2 sú štyri mesiace. Do podporného obdobia v nezamestnanosti sa nezapočítava obdobie, počas ktorého poistenec nemá nárok na výplatu dávky v nezamestnanosti z dôvodu uvedeného v § 106.

Podľa § 107 zákona o sociálnom poistení dávka v nezamestnanosti sa poskytuje za dni.

Podľa § 108 ods. 1 zákona o sociálnom poistení výška dávky v nezamestnanosti je 50 % denného vymeriavacieho základu.

Podľa § 108 ods. 2 zákona o sociálnom poistení denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých poistenec zaplatil poistné na poistenie v nezamestnanosti alebo poistné na výsluhový príspevok podľa osobitného predpisu, dosiahnutých v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je obdobie dvoch rokov predchádzajúcich dňu, v ktorom vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti. Z rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu sa vylučujú obdobia, za ktoré poistenec nie je povinný platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti podľa § 140 alebo poistné na výsluhové zabezpečenie podľa osobitného predpisu. Denný vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na štyri desatinné miesta nahor.

Podľa § 108 ods. 3 zákona o sociálnom poistení ak v rozhodujúcom období podľa odseku 2 nie sú dva roky, za ktoré možno zistiť denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa zistí z tohto kratšieho obdobia. Ak poistenec nemal v rozhodujúcom období podľa odseku 2 vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa určí z vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5, ktorý je platný ku dňu vzniku nároku na dávku v nezamestnanosti a zaokrúhľuje sa na štyri desatinné miesta nahor. Ak v rozhodujúcom období podľa odseku 2 je len obdobie poistenia v nezamestnanosti získané prerušením povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, denný vymeriavací základ sa zisťuje z rozhodujúceho obdobia dvoch rokov predchádzajúcich začiatku prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky. To platí aj pri opakovanom čerpaní rodičovskej dovolenky, ktorá bezprostredne nadväzuje na obdobie poistenia v nezamestnanosti zamestnanca počas poskytovania materského. Takto určený denný vymeriavací základ nesmie byť nižší ako denný vymeriavací základ podľa druhej vety.

2. V administratívnom odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu sťažovateľka nesúhlasila s určeným vymeriavacím základom ani s výškou dávky. Tvrdila, že v posledných dvoch rokoch pred zaradením do evidencie mala od 01.07.2013 do 26.04.2015 prerušené poistenie v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, kedy nemala vymeriavací základ, pričom toto obdobie sa podľa § 104a zákona o sociálnom poistení počíta do obdobia poistenia pre účely nároku na dávku. Od 27.04.2015 do 30.06.2015 jej trvalo poistenie v nezamestnanosti, pričom bola vo výpovednej dobe u svojho zamestnávateľa., ktorý jej mal vyplácať mzdu, ktorá by bola minimálne vo výške 1100 €, ktorá bola uvedená v pracovnej zmluve s právnym predchodcom zamestnávateľa. Táto mzda sa počas jej materskej a rodičovskej dovolenky nemenila. Zamestnávateľ jej však žiadnu mzdu nevyplatil, výpoveď sa jej vrátila ako nedoručiteľná dňa 22.05.2015. To, že mzda a pravdepodobne ani odvody do Sociálnej poisťovne neboli vyplatené, nemôže byť podľa jej názoru argumentom pre nemožnosť posudzovania výšky vymeriavacieho základu, pričom poukázala na § 109 ods. 1 zákona o sociálnom poistení.

Podľa § 109 ods. 1 zákona o sociálnom poistení nárok na nemocenskú dávku, dôchodkovú dávku,

úrazovú dávku, dávku garančného poistenia a dávku v nezamestnanosti (ďalej len „dávka“) vzniká odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom, ak tento zákon neustanovuje inak. Nárok na dávku zamestnanca nezávisí od plnenia povinností zamestnávateľa platiť a odvádzať poistné na nemocenské poistenie, poistné na starobné poistenie, poistné na invalidné poistenie, poistné na úrazové poistenie, poistné na garančné poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti; to neplatí na nárok na dávku zamestnanca zamestnávateľa uvedeného v § 7 ods. 2.

3. Žalovaný napadnuté rozhodnutie odôvodnil tým, že sťažovateľka splnila ku dňu zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie (01.07.2015) podmienku vzniku nároku na dávku v nezamestnanosti podľa § 104 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, pretože získala dobu poistenia resp. dobu, ktorá sa považuje za dobu poistenia v nezamestnanosti v počte 1095 dní. Podľa údajov v informačnom systéme Sociálnej poisťovne bola navrhovateľka v rozhodujúcom období od 01.07.2013 do 26.04.2015 na rodičovskej dovolenke a od 27.04.2015 do 30.06.2015 zamestnaná u zamestnávateľa RZ Trading, s.r.o., Liptovské Sliache, u ktorého nemala žiadne vymeriavacie základy. Sťažovateľka podpísala čestné vyhlásenie, že zamestnávateľ jej po skončení rodičovskej dovolenky neumožnil nastúpiť do zamestnania a za obdobie od 27.04.2015 do 30.06.2015 nemala vyplatenú žiadnu mzdu. Z toho podľa odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že v tomto období sťažovateľka bola zamestnaná, avšak nepracovala a nemala vyplatenú mzdu, ani zamestnávateľ za ňu neodvádzať žiadne povinné poistné na sociálne poistenie. V rozhodujúcom období teda nebol vykázany žiadny vymeriavací základ na platenie poistného v nezamestnanosti. Vzhľadom k tomu bolo potrebné postupovať podľa § 108 ods. 3 druhá veta zákona o sociálnom poistení a denný vymeriavací základ určiť podľa vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5 zákona o sociálnom poistení. V reakcii na argumentáciu žalobkyne ustanovením § 109 ods. 1 druhá veta zákona o sociálnom poistení žalovaný uviedol, že nie je možné určiť vymeriavací základ, pretože v období od 27.04.2015 do 30.06.2015 nebol za sťažovateľku vykázany žiadny vymeriavací základ.

Podľa § 138 ods. 5 zákona o sociálnom poistení vymeriavací základ povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činné osoby, dobrovoľne nemocensky poistenej osoby, dobrovoľne dôchodkovo poistenej osoby a dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti je mesačne najmenej vo výške 50 % jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poistné.

II.

Konanie na prvostupňovom súde

A)

4. Proti napadnutému rozhodnutiu žalovaného podala sťažovateľka prostredníctvom právneho zástupcu žalobu na Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“). V žalobe namietala, že správne orgány síce správne zistili, že má nárok na dávku v nezamestnanosti, avšak určili ju v nesprávnej výške. Argumentovala ustanovením § 109 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, pričom správne orgány nesprávne aplikovali ustanovenie § 108 ods. 3 druhá veta zákona o sociálnom poistení tvrdiac, že žalobkyňa nemala v rozhodujúcom období vymeriavací základ. Ďalej poukázala na ustanovenie § 142 ods. 3 v spojení s § 134 zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonníka práce (ďalej len „Zákonník práce“), osobitne s § 134 ods. 3. Podľa sťažovateľky jej mala patriť náhrada mzdy vo výške pravdepodobného zárobku, čo v jej prípade bola suma 1100 € mesačne, ktorá mala byť považovaná za vymeriavací základ. Sťažovateľka žiadala zrušenie napadnutého rozhodnutia aj prvostupňového rozhodnutia a vrátenie veci na ďalšie konanie.

Podľa § 142 ods. 3 Zákonníka práce ak nemohol zamestnanec vykonávať prácu pre iné prekážky na strane zamestnávateľa, ako sú uvedené v odsekoch 1 a 2, zamestnávateľ mu poskytne náhradu mzdy v sume jeho priemerného zárobku.

Podľa § 134 ods. 3 Zákonníka práce ak zamestnanec v rozhodujúcom období neodpracoval aspoň 22 dní alebo 170 hodín, používa sa namiesto priemerného zárobku pravdepodobný zárobok. Pravdepodobný zárobok sa zistí zo mzdy, ktorú zamestnanec dosiahol od začiatku rozhodujúceho obdobia, alebo zo mzdy, ktorú by zrejme dosiahol.

5. Žalovaný vo svojom vyjadrení k žalobe zopakoval argumentáciu z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia. Vo vzťahu k nároku na náhradu mzdy, ktorým argumentovala sťažovateľka, žalovaný odkázal sťažovateľku na uplatnenie nároku v občianskom súdnom konaní, s tým, že ak zamestnávateľovi bude uložená povinnosť zaplatiť náhradu mzdy a odviesť zákonné odvody, Sociálna poisťovňa bude môcť znova konať v zmysle § 112 ods. 1 a 139b ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Ďalej poukázal na to, že zákon o sociálnom poistení neobsahuje ustanovenia o odstránení tvrdosti a neumožňuje povoliť výnimky pri nespnení zákonných podmienok. Žalovaný navrhol žalobu zamietnuť.

Podľa § 112 ods. 1 zákona o sociálnom poistení dávka sa prizná alebo sa zvýši odo dňa, od ktorého dávka alebo jej zvýšenie patrí, najviac tri roky spätne odo dňa zistenia, že sa dávka priznala alebo sa vyplácala v nižšej sume, ako patrí, alebo najviac tri roky spätne od uplatnenia nároku na dávku alebo nároku na jej zvýšenie, ak sa dodatočne zistí, že sa dávka

- a) priznala v nižšej sume, ako patrí,
- b) vypláca v nižšej sume, ako patrí,
- c) odoprela neprávom alebo
- d) priznala od neskoršieho dátumu, než od ktorého patrí.

Podľa § 139b ods. 1 zákona o sociálnom poistení ak zamestnancovi uvedenému v § 4 ods. 1 bol vyplatený príjem zo závislej činnosti podľa osobitného predpisu po zániku povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia, povinného poistenia v nezamestnanosti a zamestnancovi uvedenému v § 4 ods. 2 bol vyplatený príjem zo závislej činnosti podľa osobitného predpisu po zániku dôchodkového poistenia, vymeriavací základ je pomerná časť tohto príjmu pripadajúca na každý kalendárny mesiac trvania tohto poistenia v poslednom kalendárnom roku; § 138 ods. 1, 6, 8 až 12 a 17 platia rovnako.

6. Sťažovateľka v reakcii na vyjadrenie žalovaného uviedla, že právny názor žalovaného je arbitrárny a bez opory v zákone, keď žalovaný tvrdí, že vymeriavací základ je daný iba vtedy, ak počas tzv. kratšieho obdobia v zmysle § 108 ods. 3 prvej vety zákona o sociálnom poistení zamestnanec pracuje, poberá mzdu a sú uhrádzané odvody poistného. Naopak, sťažovateľka má za to, že jej vymeriavací základ je určený priamo v pracovnej zmluve z 01.11.2009. Ďalej poukázala na to, že žalovaný uvádza ako dobu poistenia aj dobu 65 dní po skončení rodičovskej dovolenky od 27.04.2015 do 30.06.2015, napriek tomu však nie je ochotný zohľadňovať pri výpočte dávky vymeriavací základ podľa pracovnej zmluvy. V takom prípade mal podľa sťažovateľky žalovaný postupovať podľa tretej vety § 108 ods. 3 zákona o sociálnom poistení a zisťovať vymeriavací základ z rozhodujúceho obdobia dvoch rokov predchádzajúcich začiatku prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky.

7. Krajský súd nariadil na deň 23.11.2016 pojednávanie vo veci, na ktorom právny zástupca sťažovateľky argumentáciu doplnil tak, že neobstojí tvrdenie, že sťažovateľka v spornom „kratšom období“ nemala vymeriavací základ, pričom výraz „sa zistí“ možno interpretovať len tak, že sa vyžaduje určitá aktivita správneho orgánu pri zisťovaní, pričom boli k dispozícii listiny a sťažovateľka výšku vymeriavacieho základu špecifikovala. Považuje za nespravodlivé, keby mala byť postihnutá vo forme nižšej dávky za neplnenie povinností zamestnávateľa. Výklad žalovaného sa neopiera o nijaké ustanovenie právneho predpisu.

8. Zástupkyňa žalovaného na pojednávaní uviedla, že v praxi po návrate do zamestnania z rodičovskej dovolenky sa podpisujú nové mzdové dekréty a je ťažko povedať, či by sťažovateľka mala tú istú mzdu, alebo vyššiu, nižšiu. Sťažovateľka si podľa nej mala uplatniť svoje nároky proti zamestnávateľovi v občianskom súdnom konaní a v prípade jej úspechu by mala Sociálna poisťovňa možnosť znova vo veci konať.

9. Krajský súd na tom istom pojednávaní verejne vyhlásil rozsudok napadnutý kasačnou sťažnosťou, ktorým podľa § 190 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „S.s.p.“) žalobu

zamietol ako nedôvodnú.

Podľa § 190 S.s.p. Ak správny súd po preskúmaní rozhodnutia alebo opatrenia žalovaného dospeje k záveru, že žaloba nie je dôvodná, rozsudkom ju zamietne.

10. Krajský súd odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že správne orgány postupovali v súlade so zákonom, keď na základe skutočností, že sťažovateľka v období od 27.04.2015 do 30.06.2015 ako zamestnanec nemala žiadny príjem, konštatovali, že u sťažovateľky v tomto období nebol vykázaný vymeriavací základ. Pritom poukázal na ustanovenie § 138 ods. 1 zákona o sociálnom poistení a na charakteristiku príjmu podľa zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. Krajský súd sa nestotožnil s tým, že za vymeriavací základ by sa mala považovať suma 1100 €, ktorá bola uvedená v pracovnej zmluve, pričom uviedol, že zákon o sociálnom poistení nepozná pojem pravdepodobný vymeriavací základ. Ďalej vo vzťahu k sťažovateľkinej argumentácii ustanovením § 109 ods. 1 zákona o sociálnom poistení uviedol, že keďže sťažovateľka nemala zamestnávateľom vykázaný žiadny vymeriavací základ na platenie poistného, nebolo možné zo strany prvostupňového orgánu určiť vymeriavací základ.

Podľa § 138 ods. 1 zákona o sociálnom poistení vymeriavací základ zamestnanca, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť uvedenú v § 3 ods. 1 písm. a), je príjem plynúci z tejto zárobkovej činnosti okrem príjmov, ktoré nie sú predmetom dane alebo sú od dane oslobodené podľa osobitného predpisu, príspevkov na doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré platí zamestnávateľ za zamestnanca. Vymeriavací základ zamestnanca je aj podiel na zisku vyplatený obchodnou spoločnosťou alebo družstvom zamestnancovi bez účasti na základnom imaní tejto spoločnosti alebo družstva. Vymeriavací základ zamestnanca, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť uvedenú v § 3 ods. 2 a 3, je príjem plynúci z tejto zárobkovej činnosti okrem príjmov, ktoré nie sú predmetom dane alebo sú od dane oslobodené podľa právnych predpisov štátu, podľa ktorých sa tento príjem zdaňuje.

III.

Kasačná sťažnosť sťažovateľky / stanovisko žalovaného

A)

11. Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu podala v zákonom stanovenej lehote kasačnú sťažnosť proti rozsudku krajského súdu a žiadala jeho zrušenie, alternatívne jeho zmenu tak, že sa zruší napadnuté rozhodnutie.

12. Sťažovateľka spochybnila rozsudok krajského súdu tvrdiac, že krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ S.s.p.).

13. Kasačný súd v stručnosti rekapituluje sťažnostné body:

- argumentácia žalovaného a krajského súdu, podľa ktorej sťažovateľka nevykazovala žiadny vymeriavací základ, pretože síce bola v pracovnom pomere, ale nedosahovala žiadny príjem v období od 27.04.2015 do 30.06.2015 a preto nie je možné aplikovať prvú vetu ustanovenia § 108 ods. 3 zákona o sociálnom poistení, je podľa sťažovateľky arbitrárna a nie je opodstatnená ustanovením žiadneho predpisu;
- sťažovateľke nie je zrejmé, akým výkladom akých predpisov dospel krajský súd k záveru, že vymeriavací základ je daný iba vtedy, ak zamestnanec dosahuje príjem a tento mu je skutočne zo strany zamestnávateľa vyplácaný, hoci to zamestnanec nedokáže ovplyvniť;
- to, že zamestnávateľ sťažovateľke neprideloval prácu a nevyplácal mzdu, nemôže byť základom pre vyslovenie záveru, že žalobkyňa nemala vykázaný vymeriavací základ; vymeriavací základ mala sťažovateľka určený v pracovnej zmluve;
- pokiaľ právny predpis ustanovuje, že denný vymeriavací základ sa „zistí“, zakladá to povinnosť správneho orgánu aktívne zisťovať a vyhľadať informácie; správne orgány mali dostatok podkladov pre zistenie tejto podstatnej skutočnosti v spojení so znalosťou postupu pre určenie vymeriavacieho základu podľa Zákonníka práce;
- Zákonník práce používa pojmy priemerný zárobok a pravdepodobný priemerný zárobok; pravdepodobný priemerný zárobok predstavoval základ pre určenie náhrady mzdy pre prekážky na

strane zamestnávateľa, ktorá predstavovala sumu vymeriavacieho základu, z ktorej bolo potrebné určiť výšku dávky v nezamestnanosti. Sťažovateľka netvrdila, že sa v jej prípade malo vychádzať z pravdepodobného vymeriavacieho základu, ako uvádza krajský súd v bode 38;

- výklad krajského súdu nie je dôvodný pri zohľadnení charakteru a účelu sociálneho poistenia, je zjavne v prospech zamestnávateľa a nezohľadňuje prípady, ak zamestnancovi nie je umožnené vykonávať prácu pre prekážky na strane zamestnávateľa, pričom zamestnávateľ nevypláca zamestnancovi jeho zákonné mzdové nároky. V prípade sťažovateľky ide práve o takúto situáciu, napriek urgenciám jej nebola pridelená práca a vyplácaná mzda, preto bola nútená pristúpiť k výpovedi pracovného pomeru, čo konzultovala s viacerými štátnymi orgánmi vrátane prvostupňového orgánu;

- krajský súd uvádza, že sťažovateľka sa má domáhať svojich práv v civilnom konaní, ale z celkového postupu zamestnávateľa a jeho početných právnych nástupcov je zrejmé, že títo o žalobkyni pravdepodobne ani nemajú vedomosť, nedá sa očakávať, že by jej uhradili mzdové alebo iné právne nároky;

- počas výpovednej doby od 27.04.2015 do 30.06.2015 sťažovateľka nepoberala mzdu ani dávku v nezamestnanosti ani iné plnenie napriek tomu, že bola riadne sociálne poistená, nemôže preto súhlasiť s dávkou v minimálnej sume;

- žalovaný uvádza ako dobu poistenia aj obdobie od 27.04.2015 do 30.06.2015, pričom pri výpočte dávky v nezamestnanosti nezohľadňuje vymeriavací základ s tvrdením, že sťažovateľka žiadny vymeriavací základ nedosahovala. Potom je namieste postup podľa tretej vety ustanovenia § 108 ods. 3 zákona o sociálnom poistení a zisťovanie vymeriavacieho základu z rozhodujúceho obdobia dvoch rokov predchádzajúcich začiatku prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky.

B)

14. Žalovaný v replike tvrdil, že za sťažovateľku nebol v rozhodujúcom období vykázaný žiaden vymeriavací základ, preto bol podľa druhej vety § 108 ods. 3 denný vymeriavací základ určený z vymeriavacieho základu podľa § 138 ods. 5 zákona o sociálnom poistení. Uviedol, že zákon pri určovaní výšky dávky nepozná pojem „pravdepodobný“ vymeriavací základ a denný vymeriavací základ je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých poistenec zaplatil poistné na postenie v nezamestnanosti, dosiahnutých v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Slovným spojením „z ktorých poistenec zaplatil poistné na poistenie v nezamestnanosti“ má zákonodarca na mysli „reálne“ vymeriavacie základy, z ktorých bolo zaplatené poistné na poistenie v nezamestnanosti, avšak sťažovateľka nezaplatila toto poistné, pretože v rozhodujúcom období nedosiahla žiadne vymeriavacie základy, lebo nepracovala. Ustanovenie § 109 ods. 1 druhá veta zákona o sociálnom poistení sa vzťahuje na prípady, kedy zamestnanec vykonával pre zamestnávateľa prácu, za ktorú mal vyplatenú mzdu, avšak zamestnávateľ za zamestnanca neplatil a neodvádzal poistné. Sťažovateľka v spornom období nepracovala, nemala vyplatenú žiadnu mzdu a teda nebol za ňu vykázaný žiadny vymeriavací základ na platenie poistného, preto nie je možné zo strany Sociálnej poisťovne určiť vymeriavací základ na účely dávky v nezamestnanosti. Preto žalovaný navrhol zamietnuť kasačnú sťažnosť žalobkyne.

IV.

Právne závery kasačného súdu

15. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (ďalej len „kasačný súd“), preskúmal rozsudok krajského súdu v medziach sťažnostných bodov (§ 438 ods. 2, § 445 ods. 1 písm. c/, ods. 2 S.s.p.), pričom po zistení, že kasačná sťažnosť bola podaná oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 442 ods. 1, § 443 ods. 1 S.s.p.) a že ide o rozhodnutie, proti ktorému je kasačná sťažnosť prípustná (§ 439 ods. 1 S.s.p.), vo veci v zmysle § 445 S.s.p. nenariadil pojednávanie a po verejnej porade senátu jednomyselne dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je podaná dôvodne a preto podľa § 462 ods. 2 S.s.p. zmenil rozsudok krajského súdu tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku.

16. Úlohou správneho súdu vo všeobecnosti je preskúmať postup a rozhodnutie správneho orgánu, pričom rozhodujúcim hľadiskom je ochrana subjektívnych práv účastníka konania (§ 2 ods. 1 S.s.p.). Tento cieľ sa realizuje predovšetkým prostredníctvom zisťovania zákonnosti výsledného rozhodnutia,

vrátane dodržania predpísaného procesného postupu. Pritom sa prihliada na závažnosť porušenia jednotlivých právnych noriem a možný vplyv takéhoto porušenia na rozhodnutie správneho orgánu.

17. Sťažovateľka v kasačnej sťažnosti namieta, že správne orgány vychádzali nesprávnej tézy, že nemala v tzv. kratšom období podľa § 108 ods. 3 prvá veta zákona o sociálnom poistení, teda od 27.04.2015 do 30.06.2015, vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, s čím sa stotožnil i krajský súd a preto podľa sťažovateľky vec nesprávne právne posúdil.

18. Kasačný súd nepovažuje za potrebné podrobne sa venovať každému detailu konania pred správnymi orgánmi či pred krajským súdom a nadbytočne tak opakovať fakty, ktoré sú účastníkom konania dobre známe, ale v odôvodnení svojho rozhodnutia sa zameria na rozhodujúce skutočnosti. Medzi účastníkmi konania nebolo sporné, že sťažovateľka bola od 01.07.2015 zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie, splnila potrebnú dobu poistenia v nezamestnanosti v období troch rokov pred zaradením do evidencie (po zohľadnení obdobia prerušenia poistenia podľa § 104a zákona o sociálnom poistení) a tak jej vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti. Takisto žiaden účastník konania neurobil sporným to, že sťažovateľka bola po skončení rodičovskej dovolenky dňom 26.04.2015 až do 30.06.2015 zamestnaná u zamestnávateľa RZ Trading s.r.o. (právneho nástupcu jej pôvodného zamestnávateľa), pričom jej plynula výpovedná lehota, zamestnávateľ jej však napriek jej snahe prácu neprideliť a ani nevyplácal mzdu či iné plnenie. Sporným bol len výpočet výšky tejto dávky, predovšetkým spôsob výpočtu denného vymeriavacieho základu podľa § 108 zákona o sociálnom poistení.

19. Sťažovateľka sa v priebehu administratívneho konania aj súdneho prieskumu domáhala toho, aby Sociálna poisťovňa prihliadla na mzdu 1100 € mesačne, ktorú s pôvodným zamestnávateľom dohodla v pracovnej zmluve zakladajúcej tento pracovný pomer. Sťažovateľka tiež poukazovala na ustanovenia § 142 ods. 3 a § 134 a Zákonníka práce, z ktorých jej podľa nej vyplýval nárok na náhradu mzdy v tejto sume, pretože v dobe od 26.04.2015 až do 30.06.2015 prácu nevykonávala pre prekážky na strane zamestnávateľa.

20. Prvostupňový orgán pri zisťovaní podkladov pre rozhodnutie vychádzal z údajov v informačnom systéme Sociálnej poisťovne, žalovaný v odôvodnení napadnutého rozhodnutia a aj v konaní pred krajským súdom rôznymi formuláciami opakoval svoj názor, že vymeriavací základ sa dá zistiť vtedy, keď je vykázaný (zamestnávateľom), resp. keď zamestnanec pracuje a je mu vyplácaná mzda. Napokon odporúčal sťažovateľke, aby sa so svojimi nárokmi obrátila na občiansko-právny súd so žalobou proti svojmu (bývalému) zamestnávateľovi, pričom naznačil, že po právoplatnosti rozsudku, ktorým by súd vyslovil povinnosť zamestnávateľa poskytnúť sťažovateľke mzdu alebo náhradu mzdy, by v novom konaní orgány Sociálnej poisťovne prehodnotili výšku dávky sťažovateľky.

21. Kľúčovou pre posúdenie zákonnosti postupu a rozhodnutia žalovaného je teda otázka, či je možné považovať za vymeriavací základ sťažovateľky v spornom „kratšom období“ sumu, ktorú mala ako mzdu dohodnutú v pracovnej zmluve. Kasačný súd poukazuje na to, že zo známych skutkových okolností (viacnásobné zlučovanie pôvodného zamestnávateľa a jeho právnych nástupcov, nedoručiteľnosť výpovede sťažovateľky) sa ako vysoko pravdepodobné javí, že zamestnávateľ sťažovateľky bol v onom čase nekontaktnou a fakticky neexistujúcou obchodnou spoločnosťou, ktorá nevykonáva žiadnu činnosť. Preto ani nemožno očakávať, že takýto zamestnávateľ vyplatí sťažovateľke mzdu a bude za ňu odvádzať poistné. Práve kvôli tým zamestnávateľom, ktorí si neplnia svoje zákonné povinnosti voči zamestnancom a Sociálnej poisťovni, zákonodarca v druhej vete § 109 ods. 1 zákona o sociálnom poistení posilnil sociálno-právnu ochranu zamestnancov tak, že nemajú znášať negatívne dôsledky neplnenia si povinností ich zamestnávateľov.

22. Keďže zistený skutkový stav nenasvedčuje tomu, že by zo strany sťažovateľky išlo o zneužívanie práva alebo účelové konanie v zhode so svojím zamestnávateľom, ktorého cieľom by bolo neoprávnené zvýšenie dávky v nezamestnanosti, je podľa kasačného súdu nutné, aby aj ona požívala takto koncipovanú ochranu jej oprávnených záujmov.

23. Je preto nesprávny právny názor krajského súdu aj žalovaného, podľa ktorého nemožno zistiť vymeriavací základ zamestnanej osoby, ktorá má so svojím zamestnávateľom v pracovnej zmluve dohodnutú mesačnú mzdu. Zo zisteného skutkového stavu je možné dôvodne usúdiť, že v prípade súdneho sporu by bola sťažovateľke priznaná práve táto suma, či už ako mzda alebo náhrada mzdy z dôvodu prekážok v práci na strane zamestnávateľa. V priebehu správneho konania boli správne orgány povinné postupovať v zmysle § 195 ods. 1 zákona o sociálnom poistení a zistiť presne a úplne skutočný stav vecí. Sťažovateľka doručila prvostupňovému orgánu pracovnú zmluvu, urobila čestné vyhlásenie, že jej zamestnávateľ prácu neprideloval, pričom prvostupňový orgán osobitnými rozhodnutiami konštatoval aj ukončenie rodičovskej dovolenky aj zánik pracovného pomeru sťažovateľky z dôvodu výpovede. Nepochybne bolo v možnostiach i v právomoci správnych orgánov urobiť si podľa § 198 ods. 1 časť vety za bodkočiarkou úsudok o predbežnej otázke, aké sú mzdové nároky sťažovateľky voči zamestnávateľovi. V súlade s § 109 ods. 1 druhá veta zákona o sociálnom poistení mali tento nárok považovať za jej vymeriavací základ, hoci jej nijaká mzda nebola v skutočnosti vyplatená.

24. Z administratívneho spisu ani z tvrdení žalovaného nevyplývalo, že by sa správne orgány pokúsili kontaktovať zamestnávateľa, ktorý by prípadne mohol uviesť ďalšie rozhodujúce skutočnosti, napríklad neospravedlненú absenciu sťažovateľky, doklady o komunikácii so sťažovateľkou a pod.

Podľa § 195 ods. 1 zákona o sociálnom poistení organizačná zložka Sociálnej poisťovne pred vydaním rozhodnutia postupuje tak, aby presne a úplne zistila skutočný stav vecí, a na ten účel obstará potrebné podklady na rozhodnutie.

Podľa § 198 ods. 1 zákona o sociálnom poistení ak sa v konaní vyskytne otázka, o ktorej už právoplatne rozhodol iný príslušný orgán, je organizačná zložka Sociálnej poisťovne takýmto rozhodnutím viazaná; inak si organizačná zložka Sociálnej poisťovne môže o takejto otázke urobiť úsudok alebo dá príslušnému orgánu podnet na začatie konania.

25. Pri výklade § 108 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, ktorý určuje denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti ako podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých poistenc zaplatil poistné na poistenie v nezamestnanosti, je potrebné mať na zreteli skutočnosť, že pokiaľ v zmysle § 109 ods. 1 druhá veta nárok na dávku zamestnanca nezávisí od plnenia povinností zamestnávateľa platiť a odvádzať poistné (§ 141 ods. 2 zákona o sociálnom poistení), nemôže byť na ujmu poisteného zamestnanca ani úplná pasivita zamestnávateľa (znemožnenie nástupu do práce po ukončení rodičovskej dovolenky a nepridelovanie práce, neplnenie nijakých povinností voči Sociálnej poisťovni) a z nej plynúca chýbajúca informácia o výške vymeriavacieho základu v informačnom systéme Sociálnej poisťovne. Z tohto dôvodu chýbajúce údaje od zamestnávateľa nemôžu mať pri zisťovaní skutočného stavu vecí vyššiu dôkaznú silu ako ostatné dôkazy, ktoré sa v konaní vykonajú, resp. môžu vykonať.

26. Kasačný súd ďalej poznamenáva, že za zistených skutkových okolností nie je správna argumentácia sťažovateľky, keď žiadala, aby alternatívne postupoval žalovaný tak, že za rozhodujúce obdobie bude považovať čas pred začatím jej prvej rodičovskej dovolenky, pretože by to bolo v rozpore ustanoveniami § 108 ods. 2, 3 veta prvá zákona o sociálnom poistení. Kasačný súd však nepopiera, že ak by sa sťažovateľke po ukončení rodičovskej dovolenky po právnej stránke neobnovil pracovný pomer s právnym nástupcom jej pôvodného zamestnávateľa (napr. spoločnosť by zanikla výmazom z obchodného registra), ktorý však už v tom čase nevykonával žiadnu ekonomickú činnosť a fakticky prácu žalobkyni neprideloval, vychádzalo by sa pri určení výšky dávky v nezamestnanosti v zmysle § 108 ods. 3 veta tretia a štvrtá zákona o sociálnom poistení z vymeriavacieho základu, ktorý dosiahla pred nástupom na rodičovskú dovolenku.

27. V dôsledku nesprávneho právneho názoru žalovaného, že nemožno nijako zistiť potrebný vymeriavací základ, ak zamestnávateľ „nevykáže“ za zamestnanca žiaden vymeriavací základ, ustálil žalovaný nesprávne skutkový stav, čo viedlo k nesprávne určeniu výšky dávky v nezamestnanosti a v konečnom dôsledku k porušeniu práv sťažovateľky. Keďže si krajský súd toto právne posúdenie osvojil, rovnako vec nesprávne právne posúdil, preto kasačný súd dospel k záveru, že je potrebné podľa

§ 462 ods. 2 S.s.p. zmeniť rozsudok krajského súdu, zrušiť napadnuté rozhodnutie žalovaného a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

28. V ďalšom konaní bude povinnosťou žalovaného v súlade s vyššie uvedeným právnym názorom kasačného súdu urobiť vhodné úkony v zmysle § 195 ods. 1 zákona o sociálnom poistení na zistenie skutočného stavu vecí a znovu rozhodnúť o výške dávky v nezamestnanosti, ktorá sťažovateľke patrí.

29. O trovách kasačného konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 1 v spojení s § 167 ods. 1 S.s.p. a vzhľadom na úspech sťažovateľky v kasačnom konaní priznal jej úplnú náhradu dôvodne vynaložených trov v tomto konaní i v konaní na krajskom súde, v zmysle § 467 ods. 2 S.s.p. O výške náhrady trov rozhodne osobitným uznesením súdny úradník na krajskom súde v zmysle § 175 ods. 2 S.s.p.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.